

gato razpeljano v sanskritskem in gerškem, manj bogato v družih jezikih in v slovanskem, da pa razni jeziki namestujejo nedoveršivni čas gerškega ali latinskega ezika z raznimi izpeljanimi glagoli; v tej reči pa šteje Slovane za nar bolj bogate, samo da premalo omenja od naših doveršivnih in nedoveršivnih glagolov. Posebno tudi razlaga, koliko da so si končnice glagolov sorodne za razne osebe, po katerih se beseda v pregibanji ozira.

(Dalje sledi.)

## Beseda o slovenskem knjigoteržtvu.

Večkrat se je že govorilo o materialnih zadržkih, ki overajo napredovanje slovstva slovenskega; naj še jez o tem spregovorim. Zgodí se mi mnogokrat, da berem v časnikih naznanilo novih bukev, ki me mikajo, — berž tečem h knjigarju, prašam po njih: jih ni; velim jih naročiti, knjigar piše tiskarju — ker založnik ni znan — ta mu odgovori: „nikar me ne nadlegovajte s tacimi naročbami, jaz sem tiskar in ne kupčujem s knjigami!“ Ta odgovor dobim pod nos namesto željno pričakovanih bukev, in knjigar si sam pri sebi misli: ste že pravi vi Slovenci, pojte se solit vi in vaše slovstvo, s katerim se toliko bahate.

Poglavitni vzroki teh nesrečnih knjigarnih razmer so, kakor mi jih je nek knjigar pisмено razložil, ti-le:

1. Pisatelj izda bukve na svoje stroške in jih prodaja sam, pa ne naznani razločno svojega stanovanja.

2. Izroči se knjiga knjigarju in občinstvu po enaki ceni. Kjer pa knjigar ne more terpeti zgube, ki mu jo naročba in vožnina prizadene, in kjer pri vsacih bukvah mora vendar tudi svoj dobiček imeti, je prisiljen višjo ceno postaviti, kakor je v časopisu naznanjena in po tem takem pride še njegova poštenost v nevarnost.

3. Nove bukve se nobeni knjigarni ne naznani; ona zvé kaj le od bravcov novín, ki od vsih krajev priletijo radovedno popraševaje po bukvah. Kaj bi bilo lahkeje, kot če bi se po izgledu Nemcov in družih tiskani razglasi po vsih slovenskih knjigoteržnicah razpošiljali, v katerih naj bi se le natanko razložili pogoji, po katerih se zamorejo bukve dobivati.

4. Ni navade pošiljati saj en iztis knjigarnicam v pogled, kar bi vendar k razširjanju knjig gotovo veliko pripomoglo.

Naj so pa že ti ali drugi zadržki krivi knjigarske lenobe, česar gotovo vsak knjigoljub serčno želi, je: da naj bi se vsake novoizdane bukve, berž ko pridejo na svetlo, po vsih slovenskih mestih in kamor je treba razposlale in povsod po enaki ceni prodajale, kar bi se morala že pred izdanjem pred očmi imeti in kar bi utegnili morde, ako je treba, tudi pisatelji sami z založnikom pogoditi. Vsak izdatelj in založnik bukev naj jih rednim, poštenim knjigoteržnicam izroči privoščivši jim navadne odstotke (saj nepoštenih knjigarjev, kateri po dve in tri leta ne dnarjev ne bukev nazaj ne pošljejo, ni menda dosti). Treba je pa naganjati knjigarje, naj med sabo v zvezo stopijo in slovensko knjigoteržtvo sploh po tistih vodilih in postavah vredijo, ktere po vsi Nemčiji in drugod veljajo in vsled ktere vzajemnosti vse imenitniši kjer koli izdane bukve še pred dobiš, kakor naznanilo in pretres v časnikih bereš. Zakaj ne tudi (vse, ne le nekte re) slovenske? — Knjigarju ni varno si nakupiti bukev, pa tudi kupcu ne kaže, si posamezno knjig naročati, kjer mora naročilno pismo, poštnino in knjigarjev dobiček sam terpeti. Ne bode se nikdar pospešilo in povzdignilo domače knjigoteržtvo, dokler ne bo knjigarske vzajemnosti, in priyatli slovenskega slovstva morajo to reč na vso moč podpirati.

Še imam eno prošnjo do sl. vredništev slovenskih časopisov: naj bi namreč nikdar ne sprejeli oznanila bukev, ako se jim vse razločno ne pové, o čemur je bilo gori govorjeno.

A. M.

Naj nam bo dovoljeno temu sestavku dostaviti nekoliko verstic iz obilne skušnje. Čez in čez resnično je, da ni pravega knjigoteržtva za slovenske bukve. Kaj je poglavni vzrok tega? Kaj družega kot to, da knjigarni, po nemških bukvah razvajeni, niso zadovoljni, da se jim 10 ali 15 gold. od 100 ponuja, ker izdatelji nemških knjig jim dajejo po 25, 30, 35 fl. Ravno to terjajo od nas. Kolikšen razloček pa je med prodajo slovenskih in nemških bukev? Koliko se unih, koliko pa teh spečá! Nemški svet je velik, slovenski majhen. Nemških bukev se lahko natisne in prodá 10.000 iztisov; mi smo zadovoljni, če se jih spečá 1000. Nemški pisatelj tedaj lahko daje več odstotkov, ker, če spečá veliko bukev, mu mali dobiček pri enem iztisu še več verže pri vsih skupej, kakor veliko večji slovenskemu, ki le malo iztisov prodá. Ker tedaj slovenski pisatelji nemorejo dajati tacih prenapetih odstotkov, ne marajo knjigarji za slovenske bukve. Hinc illae larimae! Ni ga nobenega knjigarja, da bi bukve zastonj v „komision“ jemal. In kaj se pravi to: bukve v „komision“ jemati? Bukve brez plačila vzeti, jih prodajati, če kdo po-nje pride; od prodanih dobre obresti jemati, čez poldrugo leto rajtati z izdateljem, in kar ni prodanih, nazaj poslati. Okupiti se pri taki kupčiji pač noben knjigar ne more!

Dokler ne bojo tedaj naši rojaki pridniši bukev kupovali, jih izdatelji ne bojo mogli v obilnišem številu natiskovati, in tudi ne večjih odstotkov knjigarjem dajati, — dokler pa tega poslednjega ne bojo storili, ne bo vzajemnosti knjigarske, in kakor smo že unidan rekli, rečemo še enkrat: kdor si želi kakih bukev, naj podrega vselej bukvarja svojega kraja. Če jih bo knjigar saj kakih 12 naročil, bo že dobil poštene odstotke. Naj knjigarji tudi sami na to vižo kaj storé, in ne da bi pisatelj ali izdatelj mogel vselej tista lačna vrana biti, ktera pita sito.

Vred.

## Ozir na pretekle čase.

### Kolera še stara bolezen.

„Ali stara ali nova bolezen, naj bolje bi bilo, da bi ne bili nikoli nikjer od nje nič slišali“ — bo gotovo rekel vsaki naših bravcov, bravši ta nadpis. Vendar naj povémo, kar hočejo nekteri od nje starodavnosti vediti, ker utegne marsikterega tolažiti, ako sliši, da je bila, pa je popolnoma zginila, in da utegne ravno tako spet zginiti.

Že pred sto in pred več tisuč leti je bila — pravi časnik „Allg. Zeit.“ — kolera znana, pa je tako zginila, da se je čisto na njo pozabilo. Naj stareji sled kolere se nahaja v dveh verstah Ecclesiastika sv. pisma starega zakona, v katerem je kolera kot nasledek nezmernosti popisana („In multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram“. Eccl. 37, 33, primeri tudi 31, 23.)

V sredi 3. stoletja je obiskala rimsko državo grozna kuga; čez 15 let je v velikih mestih pobirala silo veliko ljudi, tudi v Kartagi, poglavnem mestu Afrike, je pomorila leta 252 mnogo ljudstva; bežali so pred bolnimi in merličji, katerih ni hotel nihče pokopovati, da so ležali po ulicah in osmradili zrak. (Da v tistih starih časih, ko od bolezen sploh ni nihče pravega zapopadka imel, se je tako godilo, ni čuda; čuda pa, da se današnji dan kaj takega sliši!)

Ciprijan je razglasil tadanjim kristjanom pismo (de mortalitate), v katerem tolaži plahe in zbegane, in jim priporoča serčnost, ki je poglavitna bramba pred vsako boleznijo. V tem razglasu popisuje tadanjo kugo zlo tako, kakor je sedanja kolera.

S tem si prizadevajo nekteri dokazati starost kolere. Če so vse te omenjene kuge zares kolera bile, je tudi res, da je poslednje stoletja tako zginila, da ni bilo

v Evropi do leta 1817 ne duha ne sluha od nje. Ali bo v prihodnje tudi tako minula, ker letos se bo vendar dovolj znesla nad vso Evropo, kdo vé. Bog daj, da bi.

Temu oziru v pretekle čase dostavljamo ozir po našem cesarstvu zastran kolere:

Na Dunaji je še zmiraj precej huda; po zadnjem oznanilu jih je te tri mesce, ko se je tu spet pokazala, zbolelo 4350, umrlo 1835.

V spodnji Austrii tudi še zmiraj razsaja.

V Peštu jenjuje očitno, bolj po malem pa v Lvovu; do 8. t. m. je tu zbolelo 5575 oseb, pomrlo 2825.

V Šlezii pojenjuje. Na Marskem v olomuškem okrogu je še huda, v Zeptavi so s samo merzlo vodo veliko bolnikov ozdravili.

V Lincu je vsak dan bolje, pa po kmetih zgornje Austrije se je skor povsod razširila.

V severnih Tirolih ni prehuda, v južnih pa zlo razsaja.

Na Koroškem je dosihmal le v okolici borovljiški.

Na Krajnskem je še ni konec, v Ljubljani je zlo pojenjala.

V Furlanii, kjer je pomrlo čez 6000 ljudi, že zlo pojmlje.

V Gorici in Kopru je že skor minula, v Terstu se tudi bliža h koncu. Po kmetih v Istrii jih je pobrala čez 4000.

V Benedkah, Veroni in Vicenci je popolnoma jenjala, ni je pa še konec v Padovi in Vidmu, v Milani je še zlo huda. V vsi Lombardii jih zbolí na dan še okoli 1000, pomrlo jih je že čez 23.000; naj huje je bila v Brešii, kjer jih pa sedaj na dan le še malo zbolí.

## Novičar iz avstrijskih krajev.

*Iz Dramna na Štaj.* 13. sept. J. Š. Danes ob treh in devet minut po polnoči je bil pri nas potres. Slišal sem, ko sem bdel, od jugo-zapada, kakor bi burja bila priburila, okna pa dregetati, polej pa je meknilo petkrat zaredoma in zidovje je je vsakokrat zapersketalo. Ko je mikanje nehalo, so okna še dregetale, in zdí se mi, da je potres proti severno-izhodu naprej šumel. Malo so gomaznice mi po herbtu bile poletele, menda od strahu. Ravno pa zaslišim, da je ob pol šestih drugič bil potres, ki ga pa nisem čutil, ker sem bil na poti. (V Celji tudi je bil takrat potres).

*Iz Ljubljane.* Te dni nam je došel iz Dunaja smertni list, v katerem namesto nepričujoče zlahte častiti gosp. dr. Matija Dolenc, c. k. dvorni in sodni advokat na Dunaji, naznanuje svojim prijateljem in znancom, da Andrej baron Čehovin, stotnik c. k. topništva, vitez vis. c. k. vojaškega reda Marije Terezije in toskanskega vojaškega reda za zasluge, ovenčan z zlato in sreberno svetinjo hrabrosti 1. reda, s c. k. oficirskim službinim križcem in papeževo svetinjo, je po kratki bolezni 10. dan t. m. v 45. letu svoje starosti v Baden-u poleg Dunaja umrl. Lanske „Novice“ so prinesle nekoliko življenjepisnih črtic slavnega moža, ki ga ponosno svojega rojaka imenujemo (Čehovin je v Branici na Krasu doma), — niso mislile, da letošnje bojo že oznanile smert njegovo. Tudi kolera ga je vzela. Spomin njegov pa bo živel na veke!

## Novičar iz raznih krajev.

Občinam (soseskam) po vsem cesarstvu je po višjem ukazu zapovedano, pred vsako vasjo napraviti plehasto ta-

blo, na kateri ima imé vasi lepo očitno in prav zapisano biti. — Po vsih vojaških bolnišnicah našega cesarstva in tudi v vojski se rane ne bojo več zavezovale s cufanjem, ampak s sirovo pavolo, ker je ravno tako dobra (in po skušnjah z vato še bolja) in veliko bolji kup. Ta ukaz, ki se opira na obilne skušnje, je pa tudi nauk, da pavola smé brez škode na rano priti, ne pa le platno, kakor se je nekdanj napačno mislilo in marsikteri še misli. — Od konkordata (cerkvene pogodbe), ki ga je sklenila avstrijska vlada s papežem, se sliši, da šteje 24 oddelkov, „placetum regium“ nima več veljave, škofje zamorejo popolnoma svobodno ravnati v svoji sodni oblasti itd. — V Krimu vlada začasno mir; imajo menda dosti opraviti s pokopovanjem mrtvih, katerih število se od nobene strani še prav ne vé; francoski vojskovodja v oznanilu od 11. t. m. pravi, da je njegovih ranjenih 4500, med temi 240 oficirjev; od mrtvih še ni nič povedal; Angleži so našeli 7500 mrtvih in ranjenih; od Rusov se ni še nič slišalo. Pelissier je pisal 10. dan t. m. ob enajstih zvečer sledeče: „Danes sem prehodil Sevastopolj; le, kdor sam vidi, kaj si je sovražnik vse napravil za brambo, je v stanu po vrednosti ceniti našo zmago. S tem, da je Malakov v naši oblasti, smo dobili grozno veliko materijala in sila veliko naprav v svoje roke. Jutri bojo zavezne armade posedle Karabelnajo in pa mesto, in pod nje krilom bo angleško-francoska komisija popisala vseh materijal, ki ga je pustil sovražnik v naših rokah“. Iz Pariza se sliši, da je cesar Napoleon poslal kurirja na Dunaj s pismom, v katerem avstrijsko vlado prosi: naj terja tedaj še enkrat od rusovske vlade, da se podverže tistim čveterim členom tako, kakor ste jih francoska in angleška vlada terjale v dunajskem zboru; če ne, ne bote jenjale pred, da vzamete celi Krim. Da bode avstrijska vlada rada še enkrat posrednica mirne sprave, ni dvomiti; po tem pa, kar je nek neka visoka oseba v Petrogradu rekla potem, ko je prva novica, da je Malakov padel in da so ladije pokončane, tje dospela, ni upati, da bi zavoljo te zgube se že udala močna Rusija. „Še vsa druga nesreča mora zadeti Rusijo, preden se bo udala“, so bile po berlinskih novicah nek besede visokega gospoda. — Bellemarre-a, ki je hotel unidan Napoleona ustreliti, so kot norca zaperli v norišnico v Bicetrah. — V Napolji se boje punta in prihoda angleških vojn h bark. — Po pismih iz srednje Afrike zvemo, da 26. marca so avstrijski misijonarji dr. Knoblechter, Ueberbacher, Daninger in 4 v Kartumu izučeni zamurski fantje došli v misijonsko stanovanjšče pri sv. Križu v okolici zamurcov Kykov, kjer gosp. Mospan se srečno véde; on stanuje na levem bregu Bele reke v koči iz ila in slame, kakor je ondi navada. 28. marca so se podali naprej in v 14 dneh so mislili Gondokoro, cilj svojega potovanja, doseči. — Rajnki vremenski prerok iz Jolsve ima naslednika na Štajarskem, ki je unidan v časniku „Aufmerksame“ pervikrat se preroka razodel, rekoč: „Po vsih znamenjih nature naj sejejo kmetovavci letos veliko reži, ker prihodnje leto se je bo silo veliko pridelalo; letošnja jesen bo lepa, le v sredi tega mesca in pa v prvi polovici prihodnjega bo nekterikrat zmerzlina, ki pa utegne bolj škodovati letošnjim jesenskim pridelkom kakor ozimini; pred koncem januarja ni veliko snega pričakovati, tedaj se tudi ni bati, da bi ozimina pod dolgo ležečim snegom kaj škode terpela. — V Parizu je sedaj neki 19 let star mladeneč iz Irskega, ki pač zamore reči, da je naj večji mož sedanjega časa; meri 8 čevljev, 1 pavec in 4 linije, — vaga pa 2 centa. Kjer se pokaže, ga gleda vse. — Velikemu odboru v Švajci je bila unidan postava predložena, da se naj fantalinom pod 16 leti prepovejo tobak in cigare pušiti. Pač pametna bi bila taka postava povsod, ker res zoperno je viditi še smerkovca s cigaro ali pipo v ustih!